

1. Waarover gaat het advies van de Raad in essentie? Wat wilt de Raad met het advies bereiken, en aan wie is het advies gericht?

Rik Vosters: We merkten dat er veel publiek debat is over Nederlands en thuistalen, zowel in Nederland als in Vlaanderen. Maar de discussies daarover zijn heel vaak sterk gepolitiseerd en gepolariseerd, met argumenten die vaak bol staan van de anekdotiek. Het is natuurlijk goed dat mensen hierover in debat gaan en zich een mening vormen over dit thema. Maar decennia wetenschappelijk onderzoek hebben ons

ook een heleboel inzichten opgeleverd over hoe je kan omgaan met de maatschappelijke meertaligheid die de Lage Landen vandaag de dag karakteriseert. Met dit advies wilden we dan ook expliciet het opiniërende achter ons laten, en hebben we een adviestekst opgesteld die voortkomt uit de wetenschappelijke consensus over thuistalen en Nederlands. De Raad kan gevraagd en ongevraagd advies leveren over allerlei thema's, en in dit geval hebben we dus op eigen initiatief en vanuit onze onafhankelijke positie als centraal adviesorgaan van de Taalunie deze tekst uitgebracht.

Sharon Unsworth: We willen met dit advies laten zien dat *alle* talen van meertalige kinderen van belang zijn, dus naast het Nederlands ook de thuistaal of -talen. Al te vaak wordt meertaligheid aan 'taalachterstand' gekoppeld en dit hoeft echt niet het geval te zijn. Sterker nog, uit onderzoek blijkt dat een goede beheersing van de thuistaal op een positieve manier bijdraagt aan het leren van de schooltaal, en ook andere voordelen heeft. Ondanks het feit dat er afgelopen jaren steeds meer aandacht is voor de meertaligheid van kinderen in Nederland en Vlaanderen, blijven er nog steeds veel misverstanden over hoe een 'normale' meertalige taalontwikkeling verloopt en wat de gevolgen zijn van meertalig zijn voor het leren van de schooltaal, het Nederlands. Gelukkig hebben we inmiddels genoeg wetenschappelijke kennis om dit te duiden. Deze kennis delen we in dit advies. Het is voornamelijk gericht op professionals die met meertalige kinderen en hun gezinnen werken, zoals leerkrachten en pedagogisch medewerkers in de kinderopvang, maar het is zeker ook relevant voor ouders zelf. En natuurlijk ook voor beleidsmakers.

2. De Raad adviseert toch over de *Nederlandse* Taal en Letteren. Vanwaar het idee dat de Raad zich moest buigen over thuistalen en meertaligheid?

Sharon Unsworth: Ja, ik kan me voorstellen dat het opmerkelijk lijkt dat de Raad voor de Nederlandse taal zich bezighoudt met andere talen. Toch is het stuk minder vreemd dan je zou denken. In zowel Nederland als Vlaanderen is meertaligheid de realiteit. In onze samenleving en ook in de hoofden van al die kinderen leven er nou eenmaal meerdere talen tegelijk. We kunnen doen alsof dat niet het geval is, maar dat zou volgens mij funest zijn, voor de samenleving en helemaal voor die kinderen. Als Raad vinden wij het dus belangrijk om ons hierover uit te spreken: juist omdat wij de Raad voor de Nederlandse taal zijn, geeft het een krachtig signaal als wij ook het belang van de meertaligheid uitdragen.

Rik Vosters: Nederland en Vlaanderen zijn meertalig. Ze zijn dat overigens altijd al geweest, en zullen dat ook altijd blijven. En net in een situatie waarin veel mensen thuis andere talen spreken, is een gedeelde *lingua franca* in het openbare leven belangrijk. Maar die diversiteit aan thuistalen en het belang van het Nederlands als 'gedeeld goed' staan niet zo haaks op elkaar, zoals vaak gedacht wordt. Als je het goed aanpakt, kunnen talen elkaar juist versterken. Voor ontzettend veel mensen zijn die thuistalen *an sich* natuurlijk erg belangrijk. Maar zorgen voor een goede beheersing van de thuistaal kan dus ook het Nederlands als schooltaal ten goede komen.

3. Hoe belangrijk is taal voor de onderwijskansen van een kind, en misschien ook voor sociale mobiliteit in bredere zin? Welke rol spelen thuistalen daarin?

Jordi Casteleyn: Taal opent de deur naar onderwijskansen en sociale mobiliteit. Begrijpend lezen, bijvoorbeeld, is een onmisbare vaardigheid voor persoonlijke ontwikkeling en actieve deelname aan de maatschappij. Kinderen met sterke leesvaardigheden kunnen informatie beter verwerken en gebruiken, wat essentieel is voor hun toekomstige kansen op de arbeidsmarkt. Zonder gerichte actie groeit de kloof, en blijven kinderen met weinig toegang tot taal en leesondersteuning thuis structureel achter. De leerkracht speelt hierin een cruciale rol. De band tussen leerkracht en leerling is een belangrijke voorspeller van schoolsucces. Aandacht voor de thuistaal gaat daarom verder dan taalontwikkeling; het draait ook om respect voor de identiteit van het kind. Tegelijk blijft het versterken van het Nederlands de belangrijkste doelstelling. Sommige scholen boeken succes door de thuistaal in de klas toe te staan. Maar het is geen wondermiddel: een sterke school wordt niet plots veel slechter door de thuistaal te beperken, en zwak onderwijs los je niet op door alles in te zetten op thuistaal.

Forugh Karimi: Taal is essentieel voor de onderwijskansen van een kind, en erg belangrijk voor sociale mobiliteit. Vanuit psychologisch perspectief biedt een sterke beheersing van de thuistaal niet alleen cognitieve voordelen – zoals betere taalbewustzijn en

probleemoplossende vaardigheden – maar versterkt het ook de identiteit en het zelfvertrouwen van kinderen. Deze aspecten zijn cruciaal voor hun motivatie en prestaties op school. De thuistaal ondersteunt bovendien de ontwikkeling van de schooltaal via het proces van *transfer*: het toepassen van taalvaardigheden en strategieën uit de ene taal bij het leren van een andere. Dit maakt meertaligheid een kracht, mits beide talen worden gestimuleerd. Meertalige kinderen hebben vaak een groter aanpassingsvermogen en kunnen beter schakelen tussen sociale situaties. Ze benaderen de wereld vanuit verschillende perspectieven, wat hun empathisch vermogen en brede kijk versterkt. Deze vaardigheden vergroten niet alleen hun veerkracht en leerproces, maar ook hun kansen op sociaal en professioneel succes in een diverse samenleving.

©Tessa Posthuma De Boer

4. Thuistalen en Nederlands worden vaak tegenover elkaar geplaatst in het publieke debat. Maar het is dus eigenlijk een én-én-verhaal?

Sharon Unsworth: Ja, we moeten absoluut van een of-of-verhaal naar een én-én-verhaal. Daar staan we ook voor in dit advies. Het idee dat de ene taal altijd ten koste zal gaan van de andere is wetenschappelijk gezien achterhaald. Mits kinderen genoeg taalaanbod en spreekkansen krijgen, zijn ze prima in staat om twee of meer talen te leren, en zoals gezegd, kan een goed ontwikkelde thuistaal juist helpen met het versterken van de schooltaal. Ouders vertellen dat ze Nederlands met hun kinderen moeten praten in plaats van de thuistaal – hoe logisch dat misschien ook klinkt – heeft geen zin: het draagt vaak nauwelijks bij aan de ontwikkeling van het Nederlands van hun kind en zorgt er ook voor de communicatie tussen ouder en kind vermoedelijk wordt omdat het kind dan ook minder goed zijn of haar thuistaal ontwikkeld. Geen fatsoenlijk gesprek met je ouders kunnen voeren is voor geen enkel kind goed!

5. In het advies gaat het ook over de relatie tussen taal, identiteit en welbevinden. Wat is deze relatie, en in hoeverre draagt de thuistaal hieraan bij?

Sharon Unsworth: Hoe meer kinderen de taal van hun ouders gebruiken, hoe beter de relatie tussen ouder en kind, en hoe beter ze zich voelen. Dat laat het beschikbare onderzoek zien. Taalvaardig zijn in beide talen bevordert dus het welbevinden binnen het gezin. Identiteit is natuurlijk een zeer complex begrip. Je hoeft niet taalvaardig te zijn in een bepaalde taal om je te identificeren met een bepaalde etnische of culturele groep. Dat kun je ook op een andere manier doen, bijvoorbeeld met religie of door bepaalde feesten te vieren of gewoontes te volgen. Maar identiteit en taalvaardigheid hangen wel vaak samen. En een taal kennen geeft je natuurlijk ook toegang tot cultureel erfgoed, zorgt ervoor dat je gesprekken kunt voeren met de bredere familie en volledig lid wordt van een gemeenschap. Dit zijn factoren die bij kunnen dragen aan je identiteit.

Forugh Karimi: Taal is niet alleen een communicatiemiddel, maar ook een wezenlijk onderdeel van onze identiteit. Het beïnvloedt hoe we naar onszelf, anderen en de wereld kijken. Taal wordt weleens de ‘badge van identiteit’ genoemd: het is zowel een deel van wie we zijn als het middel waarmee andere identiteitsaspecten – zoals cultuur, relaties, zingeving en emoties – betekenis krijgen en tot uitdrukking komen. De thuistaal speelt een cruciale rol bij het ontwikkelen van een veilige gehechtheid met ouders, het reguleren van emoties en het opbouwen van een gezond zelfbeeld. Voor kinderen met meerdere culturele achtergronden is een evenwicht tussen beide werelden essentieel. Wanneer de thuistaal wordt ontmoedigd, kan dit negatieve gevoelens over hun afkomst en identiteit veroorzaken, wat leidt tot minderwaardigheidsgevoelens of vervreemding van hun culturele achtergrond. Tegelijkertijd kan het ontmoedigen van de thuistaal door de buitenwereld worden ervaren als diskwalificerend of minachtend. Dit kan juist een te sterke loyaliteit aan de thuiscultuur creëren, waardoor het moeilijk wordt om zich verbonden te voelen met de nieuwe omgeving. Dit spanningsveld kan kinderen het gevoel geven tussen twee werelden te staan, zonder zich ergens volledig thuis te voelen. Zo’n loyaliteitsconflict kan de band tussen ouder en kind verzwakken en de veilige gehechtheid ondermijnen. Het belemmert ook hun sociale aansluiting en zelfvertrouwen, met onzekerheid en verminderde veerkracht als mogelijke gevolgen.

6. Jaar na jaar scoren jongeren in zowel Nederland als Vlaanderen slechter op gestandaardiseerde toetsen, ook wat taal betreft. Is dit dan wel het moment om aandacht te hebben voor die thuistalen?

©Kevin Faingnant

Jordi Casteleyn: Het is vaak efficiënter om kinderen thuis hun rijke thuistaal te laten ontwikkelen, zelfs als dat geen Nederlands is. Dit biedt een sterkere basis voor hun schoolcarrière dan wanneer ouders gebrekkig Nederlands spreken en fouten doorgeven.

In dat geval moet de school eerst die fouten corrigeren, wat extra werk oplevert. Prille taalontwikkeling draait bovendien om meer dan alleen woorden leren; het gaat ook om concepten begrijpen. Een gebrekkig Nederlands kan ervoor zorgen dat een kind slechts één woord en bijbehorend concept kent, zoals ‘huis’, zonder de nuances tussen bijvoorbeeld ‘appartement’ en ‘villa’. Dit probleem speelt niet alleen bij sommige meertaligen, maar ook bij kinderen met een taalachterstand, bijvoorbeeld door armoede. Bij hen ontbreekt het vaak zowel aan de kwantiteit als de kwaliteit van taalinput. Het onderwijs moet in dat geval niet alleen nieuwe Nederlandse woorden aanleren, maar ook de achterliggende concepten verduidelijken.

Actief inzetten op de thuistaal dan kan ook betekenen dat er een directe positieve impact op het Nederlands is. Sommige kinderen met een andere thuistaal halen bepaalde klanken door elkaar, zoals de klinkers in 'boer' en 'bus'. Maar de basis van goed leesonderwijs is klankonderwijs. Door op school expliciet aandacht te besteden aan de verschillen in klanken tussen het Nederlands en hun thuistaal, versterk je uiteindelijk hun leesvaardigheid. Tegelijk blijft contact met het Nederlands cruciaal. Zowel de kwaliteit als de hoeveelheid taalaanbod in het Nederlands moet omhoog. Thuistaal verbieden vergroot deze blootstelling niet; het contact met het Nederlands uitbreiden doet dat wel. De focus moet daarom liggen op meer én rijkere interacties in het Nederlands, zonder de waarde van de thuistaal te negeren.

7. Discussies over thuistalen en Nederlands worden vaak emotioneel, terwijl het advies heel expliciet de wetenschappelijke consensus opzoekt. Waarom is het zo dat wetenschappelijke inzichten over dit thema zo moeilijk hun weg vinden tot het publieke debat?

Sharon Unsworth: Als wetenschapper die juist naar dit onderwerp onderzoek verricht, vraag ik me dit ook al lang af. Taal is natuurlijk een onderwerp waar veel mensen een mening over hebben, en die meningen worden soms geïnformeerd door politieke of andere overtuigingen. Dat speelt bij dit thema zeker een rol. Maar ik zie dat de wetenschappelijke consensus die we in dit advies opzoeken ook steeds beter bekend wordt. Het gaat langzaam en er is zeker nog veel werk aan de winkel, maar mede door de vele mooie initiatieven rondom meertaligheid die ik om me heen tot stand zie komen blijf ik hoopvol dat we als samenleving de meertaligheid van alle kinderen kunnen leren waarderen – en het liefst ook nog vieren!

Rik Vosters: In tijden waarin de beheersing van het Nederlands onder druk staat – denk bijvoorbeeld aan de ontlezing, en de tegenvallende PIRLS-resultaten, zowel in Nederland als in Vlaanderen – is het normaal dat men naar oorzaken zoekt. En sommigen denken met thuistalen de 'grote schuldige' te kunnen aanwijzen. Zo simpel is het echter niet. Natuurlijk zijn onze samenlevingen veel diverser geworden, ook op talig vlak, en het zou dom zijn om de ogen te sluiten voor de moeilijkheden die daar soms ook mee gepaard gaan. Dat doen we uitdrukkelijk niet. Maar we zien en benoemen ook heel duidelijk de kansen die deze talige diversiteit biedt, door er op een verantwoorde manier mee aan de slag te gaan. Laat ons net op basis van die wetenschappelijke consensus proberen de valse tegenstellingen te overstijgen, zonder politieke taboes, en met een gedeeld doel voor ogen, waarbij er plaats en waardering is voor het Nederlands én voor alle andere talen die in onze samenleving van belang zijn.